

Bedre Byrum i Roskilde - 5 dages debat om byudvikling

Af Henrik Valeur, leder af Uid og Jan Bille, Byg- og Planchef, Roskilde Kommune

I dagene 11-15. november 2002 var 80 mennesker samlet til workshop for at udforme fremtiden for Trekroner Øst i Roskilde. Workshopen var en del af et projekt, der støttes af Realdania fonden - formålet er bl.a. at gøre planlægningen mere åben.

Borgerne ønsker større indsigt i og indflydelse på beslutninger, der vedrører planlægningen af deres omgivelser. Hvordan kan vi anvende dette engagement til at skabe bedre planer for alle? Som det er nu, udtrykker de mange forskellige interesser sig oftest gennem konflikter der gør, at planlægningen kun kan samle enighed om den mindste fællesnævner.

Den traditionelle planlægning er rettet mod at opnå færdige resultater. Et af svarene på borgenes ønsker om medvirken er at gøre planlægningen mere procesorienteret og mere åben. Dette gælder både mht. hvordan udviklingen kan planlægges, men også mht. hvordan disse planer udvikles. Den største forhindring for udviklingen af nye planlægningsmetoder er uden tvivl vores egen vanetænkning. De indarbejdede arbejdsgange, hvor man ikke stiller spørgsmål til fremgangsmåden, men gør tingene som man plejer, netop fordi man plejer at gøre sådan.

En ny bydel i Trekroner

Roskilde Kommune og Uid har med dette udgangspunkt taget hul på udvikling af en ny bydel øst for Roskilde by. Området kaldes Trekroner, og forventes at få et indbyggertal på ca. 4000. I bydelen ligger Trekroner station, RUC, og et større erhvervsområde, som er under udbygning. Bydelens vestlige del er ved at blive realiseret med skole, institutioner og boliger. Det aktuelle område er i denne sammenhæng Trekroner Øst med ca. 1200 boliger, der forventes igangsat i løbet af 1-2 år. Den overordnede strategi for planlægningen af Trekroner Øst er, at uderummene udformes før de enkelte bebyggelser. Planlægningen er "vendt på hovedet" ved, at man tager fat i de strukturer, der tilsammen skal udgøre et netværk af forbindelser og steder mellem de kommende bebyggelser, hvor det fælles liv i bydelen vil foregå. Det er uderummene, der bliver bestemmende for bebyggelserne og ikke omvendt.

Udkastet til strukturplan for området anslår skitse-mæssigt et netværk af by- og landskabsrum omkring fritliggende boligøer, som vil kunne tilpasses bestemte befolkningsgrupper. Disse uderum kommer derfor også til at fungere som en forhandlingszone mellem de forskellige fremtidige befolkningsgrupper. Udformningen af uderummene bliver således også afgørende for den sociale bæredygtighed i den nye bydel.

5 dages workshop

Udviklingen af Trekroner Øst blev inspireret af en 5 dages workshop i et Hus på RUC. Her udarbejdede 5 bredt sammensatte grupper ideprojekter til udformningen af de nye uderum på markerne udenfor vinduerne. Workshopen var en del af et forløb, der blev støttet af Realdania fonden med 175.000 kr.

Hver gruppe havde en projektleder fra en ung, talentfuld tegnestue. Som led i kommunens kunstplan for hele Trekroner var der desuden tilknyttet en yngre, anerkendt kunstner til hver gruppe. Blandt de øvrige deltagere var landskabsarkitekter, investorer, en designer, medlemmer af Danmarks Naturfrednings Forening, studerende fra arkitektskolen og DTU, medlemmer af lokale ungdoms-klubber, studerende og repræsentanter for RUC, beboere fra nabobebyggelsen Munksøgård,

formanden for det lokale menighedsråd, lederen af Ungdommens Hus, en repræsentant for en lokal ungdomsavis, unge fra de lokale ungdomsklubber samt ansatte fra forskellige dele af den kommunale forvaltning. Desuden deltog en række "rådgivere" som oplægsholdere, samtalepartnere og kritikere. I alt medvirkede omkring 80 personer i de fem hektiske dage. Om aftenen var der offentlig kritik af dagens arbejde hvor alle kunne deltage, og interesserede borgere og studerende udnyttede denne mulighed for at præge debatten om forslagene.

Grupperne blev tildelt hver deres geografiske område. Områderne overlappede hinanden, således at grupperne var tvunget til at samarbejde om helheden, uden dog at skulle enes om et ensartet design. Ved at blande eksisterende landskabelige elementer med nye urbane kvaliteter skabte de en række individuelle forslag til nye hybride by - og landskabsrum. Det er karakteristisk for mange af disse forslag, at de i højere grad handler om hvilke aktiviteter der skal udspille sig og om hvordan uderummene kan bruges, end om deres form og om hvordan de skal se ud.

De forslag, der fremkom til udformningen af netværkets forbindelser, forbandt sig samtidig med hinanden i dets knudepunkter, således at de meget forskelligartede projekter tilsammen dannede en sammenhængende plan, præget af stor variation.

I forbindelse med workshoppen blev der oprettet en hjemmeside (www.3dkroner.dk), hvor alt relevant information om projektet blev gjort tilgængeligt og som desuden inkluderede en 3D model udviklet af metascapes.dk. Modellen blev løbende opdateret med nye forslag, således at man kunne følge udviklingsarbejdet i workshoppen, og borgere og andre interesserede kunne kommentere forslagene i et tilknyttet diskussionsforum. Hensigten var at anvende de nye informations- og kommunikationsteknologier til at skabe et instrument, som kan gøre planlægningsprocessen mere åben og som samtidig muliggør en reel dialog mellem planlæggere, brugere og interessenter. Hjemmesiden blev hver aften under workshoppen suppleret af de offentlige arrangementer, hvor projekterne blev fremlagt og debatteret.

Efter workshoppens afslutning har kommunen udvalgt de mest relevante projekter, som de 5 tegnestuer har fået yderligere 30 dage til at videreudvikle til egentlige skitseprojekter. Flere af tegnestuerne valgte at inddrage kunstnerne og andre deltagere fra workshoppen i dette arbejde og at opretholde den tætte kontakt til forvaltningen.

Kommunen har nu samlet disse skitseprojekter i en ny ansøgning til Realdania Fonden med anmodning om støtte til realiseringen. Disse projekter vil blive indarbejdet i de kommende lokalplaner for bydelen. Realiseringen af projekterne forventes påbegyndt i 2004-05, mens hele Trekroner Øst forventes udviklet frem til 2014.

Et gennemgående tema for alle projekterne er interessen for områdets udvikling over tid. Der er redegjort for de ændringer, der vil præge området i forandringsprocessen fra bar mark til et aktivt og levende byområde, fyldt med beboere. Fordi uderummene realiseres før bygningerne, etableres der i virkeligheden en skitsemodel i 1:1 på stedet. De kommende beboere vil således kunne danne sig en meget konkret fornemmelse af den nye bydel, inden den bliver færdig. Dermed bliver der også skabt en unik mulighed for videre dialog om bydelens endelige udformning mellem politikere, planlæggere og de kommende beboere.

Hele processen, fra planlægning af workshop til aflevering af skitseprojekter, har strakt sig over knapt 4 måneder.

Udfordringer og erfaringer

Det er ikke uden problemer at gøre tingene anderledes end man plejer, og det er da heller ikke alle tiltag, der har været lige succesfulde. Ikke desto mindre har den hidtidige proces givet os en række erfaringer, vi håber kan videreudvikles i dette og andre projekter, således at de på længere sigt kan fremme en mere tidssvarende form for planlægning.

Udviklingen af 3D modellen var et pionerarbejde, for så vidt som der os bekendt endnu ikke er udviklet et tilsvarende instrument. Modellen blev lavet indenfor meget kort tid og et beskedent

budget. Selvom den ikke har fungeret optimalt, har den overbevist os om, at de nye teknologier kan hjælpe os til bedre at imødekomme borgernes krav om en mere demokratisk planlægningsproces. Men altså også, at udviklingen af et sådant instrument kræver en langt større arbejdsindsats, end der hidtil har været mulighed for.

En af de udfordringer vi som planlæggere er stillet overfor er, som nævnt, at mange divergerende interesser søger indflydelse på planlægningsprocessen. Gennem workshoparbejdet er disse interesser ikke bare blevet inddraget i processen, de har også aktivt medvirket helt fra begyndelsen. Dermed er de til en vis grad også blevet forpligtiget på projekterne. Samtidig er der blevet etableret et netværk, som kan være med til fortsat at påvirke udformningen af den nye bydel. I det videre forløb vil kommunen således gennem forskellige aktiviteter (udstilling, www.3dkroner, møder og seminarer) søge at fastholde og uddybe dialogen med dette netværk.

Workshoppens tilrettelæggelse, med et intensivt forløb over 5 dage, har gjort det svært at deltage for den gruppe borgere, for hvem workshoppen ikke kan indgå som en del af studiet eller arbejdet.

Det har været overraskende at se hvordan personer med vidt forskellige interesser i løbet af processen har fundet ud af at arbejde sammen. En væsentlig årsag hertil har været, at flere af de unge tegnestuer allerede har praktisk erfaring med de nye arbejdsformer.

Flere grupper har arbejdet med at udvikle åbne eller uafsluttede strukturer, der muliggør en fortsat påvirkning også efter de er realiseret. Disse projekter accepterer og integrerer det uforudsigelige, men de er ikke bare tomme rammer. De fremprovokerer nye virkeligheder, der beskrives som scenarier. De skaber fremtiden, uden at bestemme den !